Taina Vallander

10.5.2022

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto TyV ke 11.5.2022 klo 11.30

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta, HE 63/2022 vp

- STTK pitää valmiuslain ja asevelvollisuuslain poikkeusolojen määritelmän täydentämistä hybridiuhan määritelmällä perusteltuna.
- Erilaisiin turvallisuusuhkiin, myös hybridiuhkiin, varautumisen ja vastaamisen tulee jatkossakin tapahtua ensisijaisesti normaaliolojen lainsäädännön keinoin. Valmiuslain käyttöönoton tulisi olla aina äärimmäisten tilanteiden viimekätinen keino.
- Demokraattisen yhteiskunnan häiriintymättömän toiminnan sekä eri hallinnonalojen ja yhteiskunnallisten toimijoiden välisen yhteistyön, luottamuksen ja tiedonvaihdon kehittäminen on äärimmäisen tärkeää ennaltaehkäisevää työtä erityisesti hybridiuhkien torjunnassa.

STTK ry pitää perusteltuna, että valmiuslakia ja asevelvollisuuslakia muutetaan poikkeusolojen määritelmän osalta ja määritelmässä huomioidaan erilaiset hybridiuhat. Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa tunnistettujen hybridiuhkien ja hybridivaikuttamisen tilanteiden todennäköisyys on lisääntynyt ja uhkatilanteet monimuotoistuneet. On tärkeää, että valmiuslaki ja asevelvollisuuslaki ovat ajan tasalla myös tältä osin nopeasti muuttuvassa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa.

STTK pitää tärkeänä, että erilaisiin turvallisuusuhkiin, myös hybridiuhkiin varaudutaan ja vastataan myös jatkossa niin pitkälle kuin mahdollista ensisijaisesti normaaliolojen lainsäädännön keinoin, kunkin sektorin omaa lainsäädäntöä noudattaen.

Valmiuslain käyttöönoton tulee jatkossakin olla varattuna vain sellaisiin äärimmäisiin tilanteisiin, joissa yhteiskunnan toimintakyky ja väestön elinmahdollisuudet ovat vakavasti ja monialaisesti vaarantuneet. Koska hybridivaikuttamisen tunnistaminen on äärimmäisen vaikeaa, se voi tapahtua laillisin keinoin, eikä välttämättä myöskään ole välineenä käytettyjen toimijoiden osalta tiedostettua toimintaa, ei esimerkiksi hybridivaikuttamisen poistaminen pakkokeinoin saa tarpeettomasti uhata tai vaarantaa demokraattisen yhteiskunnan kansalaisten poliittisia ja taloudellisia perusoikeuksia.

Taina Vallander 10.5.2022

Pakkokeinojen käyttö ja esimerkiksi sanavapauteen puuttuminen voi heikentää demokratiaa ja olla siten tosiasiallisesti myös hybridivaikuttamisen päämäärä. Parasta hybridivaikuttamisen uhan torjuntaa on siis demokraattisen yhteiskunnan häiriöttömän toiminnan ja kansalaisten luottamuksen ylläpitäminen.

Valmiuslain täydentäminen muuttoliikkeiden osalta myöhemmin perusteltua

Myös Suomen sitoutuminen ihmisoikeusperustaiseen turvallisuuspolitiikkaan, kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään sekä kansainvälisen oikeuden noudattamiseen ovat keskeisiä periaatteita, joiden tulisi ohjata politiikkatoimia niin pitkälle kuin mahdollista.

Tästä syystä STTK ry pitää perusteltuna näkemystä, että valmiuslain täydentäminen välineellistettyjen väestöliikkeiden osalta siirtyy myöhempään ajankohtaan. Ilmiö itsessään on vakava, mutta kynnys valmiuslain käyttöönottoon tulisi näissä tilanteissa pitää erityisen korkeana, koska asianomaisten kansallisten ja EU-tason viranomaisten toimivaltuudet kysymyksessä ovat varsin laajat ja niitä ollaan esimerkiksi EU:n yhteisen rajaturvallisuuden osalta kehittämässä.

Yhteistyön kehittäminen keskeisintä varautumisessa ja kokonaisturvallisuudessa

Valmiuslakiin ja asevelvollisuuslakiin nyt tehtävien muutosten lisäksi on äärimmäisen tärkeää vahvistaa hallinnonalojen välistä yhteistyötä sekä aktiivista, keskeytyksetöntä yhteisen tilannekuvan muodostamista sekä kokonaisturvallisuuteen liittyvien varautumistoimenpiteiden kehittämistä.

STTK ry korostaa, että suomalaisen yhteiskunnan varautumiseen liittyvä erityinen vahvuus on viranomaistahojen, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan tiivis vuoropuhelu ja yhteistyö. Tämän yhteistyön jaettua tietopääomaa, keskinäistä yhteistyötä ja luottamusta on kehitettävä jatkossakin aktiivisesti, jotta yhteiskunnan toimintakyvyn säilyttäminen on mahdollisimman laajan toimijajoukon vastuulla sekä aktiivisessa intressissä.

Kyseisillä toimijoilla on keskeinen rooli informaatioympäristön koheesion sekä sosiaalisen yhteiskuuluvuuden varmistajina. Näillä tekijöillä on erityisesti hybridiuhkien torjunnassa suuri merkitys.

Lisätietoja Taina Vallander, johtaja
taina.vallander@sttk.fi